

Дарія Яструб
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»

ФУНКЦІЇ ЖАРГОНІЗМІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКИХ ФУТБОЛЬНИХ УБОЛІВАЛЬНИКІВ

Стаття присвячена встановленню функцій жаргонізмів у мовленні українських футбольних уболівальників. Джерельною базою слугували сайт «Ultras.org», спільноти футбольних фанів «Брутальний футбол», сайт футбольних новин «Футбол 24». Чимало жаргонізмів записано зі слів уболівальників київського «Динамо та МФК «Миколаїв».

Ключові слова: жаргонізм, футбольні уболівальники, функції.

The article is about the functions of jargons in the speech of Ukrainian football fans. The research sources were Ultras.org, the community of football fans «Brutal football», the site of football news «Football 24». A lot of jargons are recorded from the words of fans of Dynamo (Kyiv) and MFC Mykolaiv (Mykolaiv).

Key words: jargon, football fans, functions.

Футбольні уболівальники в Україні – це окрема соціальна група, яка стала особливо масовою після значних успіхів українських клубів у престижних чемпіонатах та у зв'язку з проведенням спільно з Польщею Чемпіонату Європи з футболу у 2012 році. Українські фан-рухи в Україні створювалися за зразком російських, зокрема еталоном були уболівальники «Спартак», найзапекліші конкуренти київського «Динамо» у чемпіонаті СРСР та вищій лізі. Вважають, що рух ультрасів в Україні зародився в 80-х роках ХХ століття навколо ФК «Динамо» (Київ) і згодом поширився на інші великі футбольні клуби. Очевидно, тоді у середовищі українських футбольних уболівальників почав формуватися окремий жаргон, при чому зауважимо, що його формування триває й сьогодні.

Вичерпно соціолект футбольних уболівальників вивчала І. Процик, що

досліджувала субкультуру українських футбольних уболівальників, їхній соціальний склад, вербальне самовираження та період виникнення. Аналіз командонімів здійснювали Н. Григорук і М. Торчинський, семантику та функціонування футбольної лексики в літературній мові досліджував Ю. Струганець. Проте функції жаргонізмів досі залишаються без ґрунтового висвітлення.

Метою статті є встановлення основних функцій жаргонізмів у мовленні українських футбольних уболівальників.

У середовищі українських футбольних уболівальників жаргонізми виконують низку функцій, зокрема:

- 1) номінативну;
- 2) комунікативну;
- 3) емоційно-експресивну;
- 4) функцію економії мовних засобів;
- 5) конспіративну.

Перш за все, жаргон футбольних фанів виконує номінативну функцію, оскільки в середовищі вболівальників існують явища та предмети дійсності, які літературна мова не може відобразити адекватно. «Такі одиниці не мають лексичних відповідників у літературній мові, а можуть бути визначені лише через описову конструкцію» [2, с. 241]. Наприклад, *барига* (людина, яка перепродує білети на матч), *фірма* (угруповання вболівальників), *золотник*, *золотий виїздюк* (уболівальник, який не пропустив жодного матчу (ні домашнього, ні виїзного) команди), *перекличка* (скандування примовок по черзі із протилежною чи сусідньою трибуною), *фінт* (рух, спрямований на те, щоб обіграти суперника за допомогою обманних маневрів) тощо.

Номінативна функція у цьому випадку досить тісно пов'язана з функцією економії мовних засобів, оскільки описові конструкції не тільки не відображають значення жаргонізму в повній мірі, а й видаються нерациональними, оскільки потребують значних мовних зусиль. Утім, зауважимо, що не всі жаргонізми не мають літературних відповідників. Наприклад, *бас* – автобус, *рогатка* – тролейбус, *серий* – міліціонер тощо. Уведення цих жаргонних замінників спричинене навмисним утаємниченням мови футбольних вболівальників. Як і будь-яка субкультура, футбольні фани прагнуть відмежуватися від загальноприйнятих канонів, одним із яких є літературна мова.

Вибір певного жаргонізму пов'язаний з метою досягнення ефекту зневажливості до позначуваних реалій, певної відстороненості від описуваних явищ і подій [1, с. 93]. Це ще одна

причина вживання жаргонізмів замість літературних відповідників: *собака* – приміська електричка (*Собака їхала 3 години, а це значить, що у Дніпрі до матчу у нас залишиться всього година. – МС*) та ін.

Комунікативна функція полягає в задоволенні комунікативних потреб вболівальницького середовища, при чому за межами субкультури фанатський жаргон не існує, тому для футбольних фанів характерне так зване перемикування кодів. Наприклад, один із фанатів київського «Динамо» Микола Стасюк зізнається, що «поза динамівською фірмою (*прим. авт. – фанатським угрупованням ФК «Динамо» (Київ)*) немає глорів, виїздюків та кротів...(*МС*)»

Функцію економії мовних засобів якнайкраще прослідковано в усічених лексемах, як от: *чемп* замість *чемпіонат* (*Найбільш топові зараз чемпи Англії та Іспанії. – АМ*), *пеналь* замість *пенальті* (*Думає, у Зальцбурга з Марселем до пеналів дійде, але не вистачило Ред Булу австрійцям. – АМ*), *вишка* замість *Вища ліга* (*Колись матчі з Металургом з Маріуполя були дуже принципові для Металісту, але через почерговий виліт кожної з команд з вишки це протистояння втратило інтригу. – *Ultras.org.**), *Селя* замість *Селезньов* (*Селя з кубком Туреччини. – БФ*), *Юве* замість *Ювентус* (*Тепер Юве має лише 1-очкову перевагу і, як ніколи, крихке лідерство. – Ф24*), *Барса* замість *Барселона* (*Перед відходом у «Барсу» він навіть не забрав свої бутси. – БФ*), *ЄВРО* замість *Чемпіонат Європи* (*Збірна Португалії з футзалу у фінальному матчі Євро-2018 здолала Іспанію. – Ф24*) тощо.; та аббревіаціях: *ДК* замість *ФК «Динамо» (Київ)*, *ШД* замість *Шахтар (Донецьк)* (*Жахливі наслідки після того, як А.С.А.В. втрутилась в фан-марш ДК і*

ШД. – БФ), АПЛ замість Англійська Прем'єр-ліга (Ліверпуль буде претендентом на перемогу в АПЛ в наступному сезоні. – БФ) та ін.

Емоційно-експресивна функція досліджуваного жаргону полягає в тому, що футбольні фани за допомогою мови мають змогу виражати власне емоційне ставлення до матчів, суддівських рішень, подій у футбольному світі. Наприклад, у позитивному світлі гравця представляє лексема *голеадор* (*Ван Ністелрой – найкращий голеадор останнього десятиліття. – Ф24*), з алюзією на іспанське Ель-Класіко – протистояння іспанських грантів – Барселона та Реала – вживають у позитивному значенні словосполучення українське *Ель-Класіко* (*Українське Ель-Класіко завершилось розгромною перемогою «Динамо». – Ф24*), а в негативному – *балабол* (*Балабол кричав як різаний після голу Крішті через себе. – МС*), *рило* (*Гості із Запоріжжя в кількості 30 рил з'явилися на стадіоні за годину до матчу в супроводі Беркутів. – Ultras.org.*) тощо.

Свої емоції вболівальники виражають у вигуках: *Оле-оле-оле! Ла-ла-ла!, Гей-гей-гей!, О-о-о-о!* тощо. Емоційно-експресивна функція виявляється також у лексемах, які вербалізують образу. Л. Ставицька стверджує, що «головне завдання образи – знизити соціальний статус опонента і таким чином ствердити свою перевагу» [4, с. 24]. «Під час футбольних

матчів із фанатських трибун нерідко чутно образи на адресу команд-супротивниць, їхніх фанатів, суддів, футбольних функціонерів тощо» [3, с. 157]. Наприклад, *Суддю на мило – Катів на вила!, Суддя – підарас!, Суддя – Елтон Джон!, Путін хуйло!, Сліпий арбітр! Очки надо (рос.)!* тощо.

Високою образністю та експресивністю відзначаються стійкі сполучення *побачення з голкіпером, randevu з голкіпером* – вийти один на один з воротарем (*А чим я гірший від Алонсо?, – подумав Данте, та вивів Куарежску на побачення з Носром (примітка авт. – голкіпером ФК «Баварія» (Мюнхен) і той оформлює дубль. – БФ), стріляти по горобцях (Арсенал гатив по воротах суперника з усіх гармат, але результативності це не принесло – форварди стріляли по горобцях. – МС) сидіти в обороні (У першому таймі не вистачало виходу з оборони в атаку, кияни глибоко сиділи в обороні. – Ф24), сухий матч, сухий голкіпер, сухі ворота* – «воротар, який не пропустив жодного голу за весь матч» (*Ян Облак, перевершивши Куртуа, став рекордсменом «Атлетіко» за кількістю сухих матчів у сезоні. – Ф24*)

Отже, футбольні жаргонізми виконують номінативну, комунікативну, емоційно-експресивну, коспіративну функції та функцію економії мовних засобів.

Список літератури

1. Карпалюк Н. В. Функціонування жаргону в сучасному публіцистичному дискурсі / Н.В. Карпалюк // Актуальні проблеми слов'янської філології. – К., 2006. – Вип. 11. – С. 88–95.

2. Мартос С. А. Молодіжний сленг як складова мови міста / С. А. Мартос // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – № 632. (Серія «Філологія») – Харків, 2004. – Вип. 42. – С. 240–243.
3. Процик І. Обсценна лексика в соціолексті українських футбольних фанатів / І. Процик // Науковий журнал. – № 1 (5). – 2016. – С. 151–164.
4. Ставицька Л. Обсценний та еротичний простір української мови / Леся Ставицька // Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. – К. : Критика, 2008. – С. 11–70.